

Tema 7. Condamnarea copiilor

Autor : Mihaela Letișia Morar - Ultima actualizare : 26.11.2022

Astfel, măsurile educative sunt prevăzute de art. 115 Cod penal, instanța putând să aplice fie măsuri neprivative de libertate, fie privative de libertate.

1. Măsurile educative neprivative de libertate sunt:
2. *stagiul de formare civică;*
3. *supravegherea;*
4. *consemnarea la sfârșit de săptămână;*
5. *asistarea zilnică.*

Măsurile educative privative de libertate sunt:

2. *internarea într-un centru educativ;*
3. *internarea într-un centru de detenție.*

Meniu

- 7.2. Proporzionalitatea aplicării pedepselor
- 7.3 Măsurile educative neprivative de libertate

Pentru a finaliza procesul, instanța de judecată va pronunța o sentință motivată și să ia față de inculpatul minor o măsură educativă. „Măsurile educative sunt sancțiuni de drept penal autonome, singulare, pentru că ele constituie consecințe ale răspunderii penale a minorilor. În concluzie, minorilor care au vârsta între 14-18 ani și care sâvârșesc infracțiuni li se poate aplica, potrivit legislației penale în vigoare, numai o măsură educativă în scopul preponderent de reeducare și îndreptare a acestora”^[1] Luând în considerare faptul că minorii nu au avut timpul necesar asimilării adecvate a normelor morale, civice și juridice și pot cădea mai ușor în greșeală, precum și că pot fi mai ușor reeducați și redați familiei și societății, legiuitorul a stabilit un regim special de sancționare al minorilor infractori.^[2]

Pentru a ajunge însă la o anumită convingere, aceasta presupune realizarea de către instanțele de judecată a unei atente și detaliate analize a probelor administrate în dosarul cauzei, conform procedurilor special reglementate cu privire la minori.

Astfel, măsurile educative sunt prevăzute de art. 115 Cod penal, instanța putând să aplice fie măsuri neprivative de libertate, fie privative de libertate.

1. Măsurile educative neprivative de libertate sunt:
2. *stagiul de formare civică;*
3. *supravegherea;*
4. *consemnarea la sfârșit de săptămână;*
5. *asistarea zilnică.*

Măsurile educative privative de libertate sunt:

1. internarea într-un centru educativ;
2. internarea într-un centru de detenție.

Scopul pedepselor

Art 52 Cod penal consacră prin alin 1 atât definiția pedepsei ca fiind o măsură de constrângere și un mijloc de reeducare a condamnatului, dar și scopul pedepsei: prevenirea și evitarea de noi infracțiuni.

În continuare, în alin. 2 al 52 din Codul penal se mai adaugă și un rol educativ al pedepsei în persoana infractorului ce se realizează prin executarea pedepsei, menționându-se în acest sens: prin executarea pedepsei se urmărește formarea unei atitudini corecte față de muncă, față de ordinea de drept și față de regulile de conviețuire socială. Executarea pedepsei nu trebuie să cauzeze suferințe fizice și nici să înjosească persoana condamnatului.

7.2. Proporzionalitatea aplicării pedepselor

Art 49 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene stabilește principiul legalității și proporționalității infracțiunilor și pedepselor:

1) Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia infracțiune potrivit dreptului intern sau dreptului internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai mare decât cea aplicabilă la momentul săvârșirii infracțiunii. În cazul în care, ulterior săvârșirii infracțiunii, legea prevede o pedeapsă mai ușoară, se aplică aceasta din urmă.

(2) Prezentul articol nu aduce atingere judecării și pedepsirii unei persoane care s-a făcut vinovat de o acțiune sau omisiune care, în momentul săvârșirii, era incriminată pe baza principiilor generale recunoscute de comunitatea naționalilor.

(3) Pedepsele nu trebuie să fie disproporționate față de infracțiune.

Un atare principiu este preluat parțial prin art. 2-6 din Codul penal, fără a avea însă un articol expres vizând proporționalitatea. Pentru a realiza scopul efectiv al aplicării pedepsei și totodată, pentru a realiza astfel o aplicare proporționată a pedepsei, alegerea măsurii educative care urmează să fie luată față de minor se face potrivit criteriilor generale de individualizare a pedepsei prevăzute în art. 74 Cod penal:

1. împrejurările și modul de comitere a infracțiunii, precum și mijloacele folosite;
2. starea de pericol creat pentru valoarea ocrotită;
3. natura și gravitatea rezultatului produs ori a altor consecințe ale infracțiunii;
4. motivul săvârșirii infracțiunii și scopul urmărit;
5. natura și frecvența infracțiunilor care constituie antecedente penale ale infractorului;
6. conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal;
7. nivelul de educație, vârsta, starea de sănătate, situația familială și socială.

Astfel, în dreptul penal și procesual român, proporționalitatea trebuie analizată sub aspectul mijloacelor pe care le are judecătorul pentru a individualiza o pedeapsă și pentru a individualiza executarea pedepsei. Oricare ar fi mecanismul de aplicare a principiului, acesta trebuie să asigure o protecție optimă drepturilor și libertăților fundamentale a minorului, iar orice restrângere a exercițiului normal al acestora să nu poată fi dispusă decât în mod excepțional, în limite legale, pe o perioadă limitată de timp și fără a afecta însăși substanța dreptului.

Există astfel o indisolubilă legătură între scopul pedepsei și principiul proporționalității, De aceea se impune în prealabil identificarea scopurilor pentru care o măsură ce presupune restrângerea unor drepturi va fi dispusă. Doar din perspectiva scopului urmărit se poate aprecia și stabili caracterul proporțional al unei restrângeri.

Eliminarea inechității procedurii întâlnită adesea în practică trebuie realizată prin oferirea unor garanții suficiente celor acuzați de comiterea unor fapte penale și respectarea unor drepturi procesuale esențiale ale acestora pentru desfășurarea procesului penal constituie premisa aplicării în final a unei sancțiuni proporționale în cazul în care inculpatul va fi găsit vinovat.

7.3 Măsurile educative neprivative de libertate

Măsurile educative privative de libertate (*internarea într-un centru educativ, internarea într-un centru de detenție*) au caracter excepțional și pot fi luate față de minor doar în următoarele cazuri:

1. *dacă a mai săvârșit o infracțiune, pentru care i s-a aplicat o măsură educativă ce a fost executată ori a cărei executare a început înainte de comiterea infracțiunii pentru care este judecat;*
2. *atunci când pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea de 7 ani sau mai mare ori detențiunea pe viață.* [3]

Așadar, condamnarea minorului va avea în vedere, cu caracter de regulă, aplicarea de către judecătorul specializat a unei măsuri educative neprivative de libertate.

În ordinea crescătoare a gravității lor, acestea sunt:

7.2.1. Stagiul de formare civică [4]

Măsura educativă a stagiului de formare civică constă în obligația minorului de a participa la un program cu o durată de cel mult 4 luni, pentru a-i ajuta să înțeleagă consecințele legale și sociale la care se expune în cazul săvârșirii de infracțiuni și pentru a-l responsabiliza cu privire la comportamentul său viitor.

Organizarea, asigurarea participării și supravegherea minorului, pe durata cursului de formare civică, se fac sub coordonarea serviciului de probațiune, fără a afecta programul școlar sau profesional al minorului.

Aceasta este așadar cea mai blândă măsură educativă neprivativă de libertate din actuala lege penală – este nou-introdusă în legislația noastră penală și constă în obligația impusă minorului să participe la un program educativ, cu scopul de a-l ajuta să înțeleagă ce repercusiuni legale și sociale poate suporta dacă săvârșește infracțiuni, precum și pentru a-i crea o atitudine responsabilă pe viitor.

7.2.2 Supravegherea [5]

Măsura educativă a supravegherii constă în controlarea și îndrumarea minorului în cadrul programului său zilnic, pe o durată cuprinsă între două și 6 luni, sub coordonarea serviciului de probațiune, pentru a asigura participarea la cursuri școlare sau de formare profesională și prevenirea desfășurării unor activități sau intrarea în legătură cu anumite persoane care ar putea afecta procesul de îndreptare a acestuia.

7.2.3 Consemnarea la sfârșit de săptămână [6]

Măsura educativă a consemnării la sfârșit de săptămână constă în obligația minorului de a nu părăsi locuința în zilele de sâmbătă și duminică, pe o durată cuprinsă între 4 și 12 săptămâni, afară de cazul în care, în această perioadă, are obligația de a participa la anumite programe ori de a desfășura anumite activități impuse de instanță.

Supravegherea se face sub coordonarea serviciului de probațiune.

7.2.4. Asistarea zilnică^[7]

Măsura educativă a asistării zilnice constă în obligația minorului de a respecta un program stabilit de serviciul de probațiune, care conține orarul și condițiile de desfășurare a activităților, precum și interdicțiile impuse minorului.

Măsura educativă a asistării zilnice se ia pe o durată cuprinsă între 3 și 6 luni, iar supravegherea se face sub coordonarea serviciului de probațiune.

Art 121 stabilește obligațiile ce pot fi impuse minorului pe durata executării măsurilor educative neprivative de libertate:

1. să urmeze un curs de pregătire școlară sau formare profesională;
2. să nu depășească, fără acordul serviciului de probațiune, limita teritorială stabilită de instanță;
3. să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță;
4. să nu se apropie și să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanții la săvârșirea infracțiunii ori cu alte persoane stabilite de instanță;
5. să se prezinte la serviciul de probațiune la datele fixate de acesta;
6. să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală.

Supravegherea executării obligațiilor impuse de instanță se face sub coordonarea serviciului de probațiune.

Pe durata executării măsurii educative neprivative de libertate, serviciul de probațiune are obligația să sesizeze instanța, dacă:

1. au intervenit motive care justifică fie modificarea obligațiilor impuse de instanță, fie încetarea executării unora dintre acestea;
2. persoana supravegheată nu respectă condițiile de executare a măsurii educative sau nu execută, în condițiile stabilite, obligațiile ce îi revin.

Art. 511 Cod procedură penală consacră punerea în executare a măsurilor educative neprivative de libertate cu respectarea respectarea garanțiilor procesuale specifice minoratului: "În cazul în care s-a luat față de minor vreuna dintre măsurile educative neprivative de libertate, după rămânerea definitivă a hotărârii se fixează un termen pentru când se dispune aducerea minorului, chemarea reprezentantului legal al acestuia, a reprezentantului serviciului de probațiune pentru punerea în executare a măsurii luate și a persoanelor desemnate cu supravegherea acesteia."

Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate are loc în condițiile art 513 Codul de procedură penală coroborat cu art 123 din Codul penal, și anume:

- Prelungirea măsurii educative neprivative de libertate în cazul în care minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare și obligațiile impuse se dispune de instanța care a pronunțat această măsură.

- Înlocuirea m?surii luate ini?ial cu o alt? m?sur? educativ? neprivativ? de libertate mai sever? ori înlocuirea m?surii luate ini?ial cu o m?sur? educativ? privativ? de libertate pentru vreuna dintre cauzele prev?zute la art. 123 din Codul Penal, se dispune de instan?a care a pronun?at aceast? m?sur?.

Art 123 din Codul penal prevede astfel:

(1) *Dac? minorul nu respect?, cu rea-credin??, condi?iile de executare a m?surii educative sau a obliga?iilor impuse, instan?a dispune:*

1. a) *prelungirea m?surii educative, f?r? a putea dep??i maximul prev?zut de lege pentru aceasta;*
2. b) *înlocuirea m?surii luate cu o alt? m?sur? educativ? neprivativ? de libertate mai sever?;*
3. c) *înlocuirea m?surii luate cu internarea într-un centru educativ, în cazul în care, ini?ial, s-a luat m?sura educativ? neprivativ? de libertate cea mai sever?, pe durata sa maxim?.*

(2) *În cazurile prev?zute în alin. (1) lit. a) ?i lit. b), dac? nici de aceast? dat? nu sunt respectate condi?iile de executare a m?surii educative sau a obliga?iilor impuse, instan?a înlocuie?te m?sura educativ? neprivativ? de libertate cu m?sura intern?rii într-un centru educativ.*

(3) *Dac? minorul aflat în executarea unei m?suri educative neprivative de libertate s?vâr?e?te o nou? infrac?iune sau este judecat pentru o infrac?iune concurent? s?vâr?it? anterior, instan?a dispune:*

1. a) *prelungirea m?surii educative luate ini?ial, f?r? a putea dep??i maximul prev?zut de lege pentru aceasta;*
2. b) *înlocuirea m?surii luate ini?ial cu o alt? m?sur? educativ? neprivativ? de libertate mai sever?;*
3. c) *înlocuirea m?surii luate ini?ial cu o m?sur? educativ? privativ? de libertate.*

(4) *În cazurile prev?zute în alin. (1) lit. a) ?i lit. b), precum ?i în alin. (3) lit. a) ?i lit. b), instan?a poate impune noi obliga?ii în sarcina minorului ori spore?te condi?iile de executare a celor existente.*

Prevederile art. 123 C. pen. nu au corespondent în legea penal? anterioar?.

În reglementarea anterioar?, prelungirea m?surilor educative neprivative de libertate nu era posibil?.

7.2. Proporzionalitatea aplicării pedepselor

Art 49 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene stabilește principiul legalității și proporționalității infracțiunilor și pedepselor:

1) *Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia infracțiune potrivit dreptului intern sau dreptului internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai mare decât cea aplicabilă la momentul săvârșirii infracțiunii. În cazul în care, ulterior săvârșirii infracțiunii, legea prevede o pedeapsă mai ușoară, se aplică aceasta din urmă.*

(2) *Prezentul articol nu aduce atingere judecării și pedepsirii unei persoane care s-a făcut vinovat de o acțiune sau omisiune care, în momentul săvârșirii, era incriminată pe baza principiilor generale recunoscute de comunitatea naționalilor.*

(3) *Pedepsele nu trebuie să fie disproporționate față de infracțiune.*

Un atare principiu este preluat parțial prin art. 2-6 din Codul penal, fără a avea însă un articol expres vizând proporționalitatea. Pentru a realiza scopul efectiv al aplicării pedepsei și totodată, pentru a realiza astfel o aplicare proporționată a pedepsei, alegerea măsurii educative care urmează să fie luată față de minor se face potrivit criteriilor generale de individualizare a pedepsei prevăzute în art. 74 Cod penal:

1. *împrejurările și modul de comitere a infracțiunii, precum și mijloacele folosite;*
2. *starea de pericol creată pentru valoarea ocrotită;*
3. *natura și gravitatea rezultatului produs ori a altor consecințe ale infracțiunii;*
4. *motivul săvârșirii infracțiunii și scopul urmărit;*
5. *natura și frecvența infracțiunilor care constituie antecedente penale ale infractorului;*
6. *conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal;*
7. *nivelul de educație, vârsta, starea de sănătate, situația familială și socială.*

Astfel, în dreptul penal și procesual român, proporționalitatea trebuie analizată sub aspectul mijloacelor pe care le are judecătorul pentru a individualiza o pedeapsă și pentru a individualiza executarea pedepsei. Oricare ar fi mecanismul de aplicare a principiului, acesta trebuie să asigure o protecție optimă drepturilor și libertăților fundamentale a minorului, iar orice restrângere a

exercițiului normal al acestora și nu poate fi dispus decât în mod excepțional, în limite legale, pe o perioadă limitată de timp și fără a afecta însăși substanța dreptului.

Există astfel o indisolubilă legătură între scopul pedepsei și principiul proporționalității, De aceea se impune în prealabil identificarea scopurilor pentru care o măsură ce presupune restrângerea unor drepturi va fi dispusă. Doar din perspectiva scopului urmărit se poate aprecia și stabili caracterul proporțional al unei restrângeri.

Eliminarea inechității procedurii întâlnită adesea în practică trebuie realizată prin oferirea unor garanții suficiente celor acuzați de comiterea unor fapte penale și respectarea unor drepturi procesuale esențiale ale acestora pentru desfășurarea procesului penal constituie premisa aplicării în final a unei sancțiuni proporționale în cazul în care inculpatul va fi găsit vinovat.

7.3 Măsurile educative neprivative de libertate

Măsurile educative privative de libertate (*internarea într-un centru educativ, internarea într-un centru de detenție*) au caracter excepțional și pot fi luate față de minor doar în următoarele cazuri:

1. *dacă a mai săvârșit o infracțiune, pentru care i s-a aplicat o măsură educativă ce a fost executată ori a cărei executare a început înainte de comiterea infracțiunii pentru care este judecat;*
2. *atunci când pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea de 7 ani sau mai mare ori detențiunea pe viață.* [3]

Așadar, condamnarea minorului va avea în vedere, cu caracter de regulă, aplicarea de către judecătorul specializat a unei măsuri educative neprivative de libertate.

În ordinea crescătoare a gravității lor, acestea sunt:

7.3.1. Stagiul de formare civică [4]

Măsura educativă a stagiului de formare civică constă în obligația minorului de a participa la un program cu o durată de cel mult 4 luni, pentru a-i ajuta să înțeleagă consecințele legale și sociale la care se expune în cazul săvârșirii de infracțiuni și pentru a-l responsabiliza cu privire la comportamentul său viitor.

Organizarea, asigurarea participării și supravegherea minorului, pe durata cursului de formare civică, se fac sub coordonarea serviciului de probațiune, fără a afecta programul școlar sau profesional al minorului.

Aceasta este așadar cea mai blândă măsură educativă neprivativă de libertate din actuala lege penală – este nou-introdusă în legislația noastră penală și constă în obligația impusă minorului să participe la un program educativ, cu scopul de a-l ajuta să înțeleagă ce repercusiuni legale și sociale poate suporta dacă săvârșește infracțiuni, precum și pentru a-i crea o atitudine responsabilă pe viitor.

7.3.2 Supravegherea [5]

Măsura educativă a supravegherii constă în controlarea și îndrumarea minorului în cadrul programului său zilnic, pe o durată cuprinsă între două și 6 luni, sub coordonarea serviciului de probațiune, pentru a asigura participarea la cursuri școlare sau de formare profesională și prevenirea desfășurării unor activități sau intrarea în legătură cu anumite persoane care ar putea afecta procesul de îndreptare a acestuia.

7.3.3 Consemnarea la sfârșit de săptămână [6]

Măsura educativă a consemnării la sfârșit de săptămână constă în obligația minorului de a nu părăsi locuința în zilele de sâmbătă și duminică, pe o durată cuprinsă între 4 și 12 săptămâni, afară de cazul în care, în această perioadă, are obligația de a participa la anumite programe ori de a desfășura anumite activități impuse de instanță.

Supravegherea se face sub coordonarea serviciului de probațiune.

7.3.4. Asistarea zilnică [7]

Măsura educativă a asistării zilnice constă în obligația minorului de a respecta un program stabilit de serviciul de probațiune, care conține orarul și condițiile de desfășurare a activităților, precum și interdicțiile impuse minorului.

Măsura educativă a asistării zilnice se ia pe o durată cuprinsă între 3 și 6 luni, iar supravegherea se face sub coordonarea serviciului de probațiune.

Art 121 stabilește obligațiile ce pot fi impuse minorului pe durata executării măsurilor educative neprivative de libertate:

1. să urmeze un curs de pregătire școlară sau formare profesională;
2. să nu depășească, fără acordul serviciului de probațiune, limita teritorială stabilită de instanță;
3. să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță;
4. să nu se apropie și să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanții la săvârșirea infracțiunii ori cu alte persoane stabilite de instanță;
5. să se prezinte la serviciul de probațiune la datele fixate de acesta;
6. să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală.

Supravegherea executării obligațiilor impuse de instanță se face sub coordonarea serviciului de probațiune.

Pe durata executării măsurii educative neprivative de libertate, serviciul de probațiune are obligația să sesizeze instanța, dacă:

1. au intervenit motive care justifică fie modificarea obligațiilor impuse de instanță, fie încetarea executării unora dintre acestea;
2. persoana supravegheată nu respectă condițiile de executare a măsurii educative sau nu execută, în condițiile stabilite, obligațiile ce îi revin.

Art. 511 Cod procedură penală consacră punerea în executare a măsurilor educative neprivative de libertate cu respectarea respectarea garanțiilor procesuale specifice minoratului: "În cazul în care s-a luat fașă de minor vreuna dintre măsurile educative neprivative de libertate, după rămânerea definitivă a hotărârii se fixează un termen pentru când se dispune aducerea minorului, chemarea reprezentantului legal al acestuia, a reprezentantului serviciului de probațiune pentru

punerea în executare a măsurii luate și a persoanelor desemnate cu supravegherea acesteia.”

Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate are loc în condițiile art 513 Codul de procedură penală coroborat cu art 123 din Codul penal, și anume:

- *Prelungirea măsurii educative neprivative de libertate în cazul în care minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare și obligațiile impuse se dispune de instanța care a pronunțat această măsură.*
- *Înlocuirea măsurii luate inițial cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă ori înlocuirea măsurii luate inițial cu o măsură educativă privativă de libertate pentru vreuna dintre cauzele prevăzute la art. 123 din Codul Penal, se dispune de instanța care a pronunțat această măsură.*

Art 123 din Codul penal prevede astfel:

(1) Dacă minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare a măsurii educative sau a obligațiilor impuse, instanța dispune:

1. *a) prelungirea măsurii educative, fără a putea depăși maximumul prevăzut de lege pentru aceasta;*
2. *b) înlocuirea măsurii luate cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă;*
3. *c) înlocuirea măsurii luate cu internarea într-un centru educativ, în cazul în care, inițial, s-a luat măsura educativă neprivativă de libertate cea mai severă, pe durata sa maximă.*

(2) În cazurile prevăzute în alin. (1) lit. a) și lit. b), dacă nici de această dată nu sunt respectate condițiile de executare a măsurii educative sau a obligațiilor impuse, instanța înlocuiește măsura educativă neprivativă de libertate cu măsura internării într-un centru educativ.

(3) Dacă minorul aflat în executarea unei măsuri educative neprivative de libertate s-a vârfat o nouă infracțiune sau este judecat pentru o infracțiune concurentă s-a vârfat anterior, instanța dispune:

1. *a) prelungirea măsurii educative luate inițial, fără a putea depăși maximumul prevăzut de lege pentru aceasta;*
2. *b) înlocuirea măsurii luate inițial cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă;*
3. *c) înlocuirea măsurii luate inițial cu o măsură educativă privativă de libertate.*

(4) În cazurile prevăzute în alin. (1) lit. a) și lit. b), precum și în alin. (3) lit. a) și lit. b), instanța poate impune noi obligații în sarcina minorului ori sporește condițiile de executare a celor existente.

Prevederile art. 123 C. pen. nu au corespondent în legea penală anterioară.

În reglementarea anterioară, prelungirea măsurilor educative neprivative de libertate nu era posibilă.

Lecturi suplimentare

[1] V.Dobrinou, I.Pascu, V.Lazăr, Gh.Nistoreanu, I.Molnar, Al.Boroi, *Drept penal.Parte Generală*, București: Didactic și Pedagogic, R.A, 1992, p. 278.

[2] V. Dobrinou, colectiv, Noul Cod penal comentat din 28-feb-2014, Universul Juridic, pag 227

[3] Art. 114 alin 2 Cod penal

[4] Art 117 Cod penal

[5] Art. 118 Cod penal

[6] Art. 119 Cod penal

[7] Art. 120 Cod penal